

Šolske potrebščine Marija Tičar

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo
Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26
(nasproti „Zlate kaplje“.)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnarjevih zvezkov ter vseh priprav za obrtno-nadaljevalne šole.

Cene nizke! Postrežba točna!

šk. 91, rusinskih 71, srbo-hrvaških 35, hebrejskih 19, rumunskih 14 in poleg še nekaj drugih časopisov v tujih jezikih, tudi dva esperantovska lista.

Ljudsko gibanje v Avstriji. V tostranski državni polovici je bilo 31. decembra 1910. prisotnih prebivalcev 28.571.934; za 2 milijona več nego 1900. Izselilo se je iz Avstrije od 1900—1910. prebivalcev 683.430. Med vsemi deželami glede izseljevanja je na prvem mestu — Kranjska! — Zaradi izseljevanja je izgubila slovenska zemlja v preteklem desetletju 755.000 Slovencev.

Naše žrtve v slučaju vojne. — Predaval je v društvu zdravnikov na Dunaju kirurg prof. pl. Hochenegg o »Sanitetnih vojnih pripravah Avstrije«. — Tekom štirih let, je rekel, se nahaja naša domovina že drgič v vojni nevarnosti. Ko je bila leta 1909 nevarnost že jako velika, si je predavatelj stavil vprašanje, ali je Avstrija dovolj pripravljena za slučaj vojne? Kakor je izračunal prejšnji šef našega vojaško-zdravniškega oficirskega zbora Uriel, bi morala Avstrija v slučaju vojne računati s 100.000 ranjenci. Dvorni svetnik Hochenegg smatra to število za prenizko. Od 100.000 ranjencev pa odpade 60.000 na Avstrijo, 40.000 pa na Ogrsko. Za 10.000 ranjenih Avstrijcev postavi »Rdeči križ« potrebne bolnišnice in postelje. Če vzamemo, da more ena bolniška postaja sprejeti 200 ranjencev, potrebujemo 250 takih postaj. Če računamo v eni sobi take bolniške postaje 20 postelj, tedaj bo treba 2500 bolniških sob. Za vsako bolniško postajo bodo potrebni trije kirurški izšolani zdravniki, torej skupno 750 kirurgov. 750 kirurgov bi se dobilo. Nedostajalo pa bi bolniških stezajev. Avstrija rabi za vsako vojaško bolniško postajo dve izučeni streljajki in za vsake 20 ranjencev tri streljajke, torej 8000 streljajk.

Našim c. naročnikom priporočamo solidno tvrdko sukna M. Tomec, Humpolec, filijalka Mnihovo Hradišče, za nakup modernega in treznega sukna za gospode in dame. Zgornja tvrdka je priložila danes vsi nakladi našega lista svoje prospekte in si more vsakdo, kdor hoče kupiti dobro blago, naročiti vzorcev sukna, ki ga gotovo presenetijo.

Razgled po šolskem svetu.

— Uradna zaušnica. V neki vasi blizu Salcburka se je pritoževal neki kmet zoper izdatke za šolo. Načelnik citira kmeta v vaško gostilnico pred ves občinski odbor ter vpraša dotičnega kmeta: »Ti, ali je res, da se ti pritožuješ, da smo za šolo preveč denarja izdali?« — Kmet pravi: »Seveda je to res.« Pa se vzdigne načelnik ter prisoli hudodelniku ogromno zaušnico pred vsemi odborniki. Uradna zaušnica pa bo imela sodniške nasledke.

— Dalmatinski deželni odbor za visokošolske rezerviste. Dalmatinski deželni odbor se je obrnil na namestništvo s prošnjo, naj vojna uprava odpokliče one vojake-rezerviste, ki stoje pred izpiti. Namestništvo je obljubilo, da sporoči željo vojaškim kompetentnim oblastim.

— S češke šole v pomemčni pokrajini. »Nepistranski« občinski zastop v Bilini je odkazal prostor češki učilnici v — skednju. Tako imenovana parna se je z nepod zidano steno oddelila od gumna, pa je bila šolska soba gotova. V skednju je vse polno slame in neomlačnega žita, ki ga zdaj od polovice prosinca sem od zore do mraka mlatijo s cepci. Skozi drobno steno se predobro slišijo udarci cepcev, tako, da se o uspešnem pouku ne more govoriti. Zaman se češki starši pritožujejo, merodajni faktorji ne ganejo s prstom. A na Dunaju so Nemci zaprli češko šolsko palačo, češ, da ni zidana po predpisih. Bilinski skedenj je pa seveda po vseh pravih prirejen za češko šolo. Vlada sama je pa za slovanske take težnje gluha in slepa. Za šole divjih Albancev je pač denarja dovolj, ali za slovanske šole — to je pa druga pesem.

— Klerikalni vzgojevalci. Iz Pariza poročajo: Pred nekaj tedni je državno pravdnitvo pričelo s preiskavo v sirotišnici v Toursu. Sirotišnica se imenuje po sv. Jožefu. Državno pravdnitvo obtožuje pred vsem dva učitelja, ker sta vzgajala devetletne do dvanajsetletne dečke z nezaslišano sirovostjo. Eden od učiteljev je tolkel dečke s palico po glavi in več dečkov prav težko ranil. Drugi je pa iz-

umil prav satansko metodo za vzgojo ubogih sirot. Dečki, ki so po njegovem mnenju zaslužili kazen, so morali sredi zime v sami srajci četrt ure klečati ali pa stati pri odprtem oknu. Časih je ponavljal to kazen pri enem in istem dečku tudi dvakrat v eni noči. Iz tople postelje so morali vstajati, postavili jih je k oknu, napolnil napol zmrlze zopet v posteljo, in ko so se ogreli, jih je privlekel vnovič k oknu. Živina!

— Ogrska šolska odredba. Ogrska vlada je uvedla na višji trgovski šoli na Reki madjarski učni jezik. Trgovska zbornica je proti temu protestirala, češ, da se s tem a priori izključujejo laški dijaki od obiska tega zavoda. Budimpeštanska centrala je to prošnjo zavrnila iz enostavnega vzroka, da bi bila uvedba laškega jezika v nasprotju s značajem, ki ga ima zavod kot državni zavod.

— Napredek ljudskih šol v Bolgariji. Ljudska izobrazba je eden največjih razlogov nove bolgarske veličine. Leta 1888. je pohajalo bolgarske ljudske šole 125.000 otrok. Po preteku 25 let je poskočilo število šol obiskujočih otrok na 500.000. Analfabetov je bilo leta 1888. skupaj 90 odstotkov, dandanašnji šteje Bolgarija samo pet odstotkov analfabetov. — Učitelji dobivajo svoja zrelotna izpričevala po 4letnem obiskovanju specialne šole. Plača njihova doseže, v mestu kakor na deželi do 4000 levov (kron) na leto. Po tem se mora soditi, da so bolgarski učitelji med najboljše plačanimi v Evropi — Ročno delo je karakteristika bolgarske osnove šole. Ker je Bolgarska v glavnem poljedelska država, se šola trudi, da vzgoji iz učencev izbrane poljedelce. Zato ima vsaka šola kak hektar zemljišča, kjer učitelj nazorno poučava učence v poljedelstvu. — Država daje vsaki šoli nasade, semena, orodje, in sicer primerno krajem, kjer se nahaja dotična šola.

— Stavka na eksportni akademiji. Zastopnikoma stavkujočih eksportnih akademikov je voditelj zavoda izjavil, da se kolokvije pred 1. marcem ne smejo vršiti. V toliko se eksportnim akademikom ugoditi, da se bodo smeli v poletni semester vpisati ne glede na kolkovija. Poslancem, ki so glede na stavko eksportnih akademikov pri trgovinskem ministru dr. pl. Schusterju posredovali, je minister izjavil, da stavko obsoja, a da hoče vplivati na to, da stavka dijakom ne bo škodovala in da jim ne bodo vzeli ustanov. Glede na izpopolnitev zavoda v visoko šolo je pa minister izjavil, da te misli ne odklanja in da jo bo izkušal uresničiti.

— 25letnica ravnateljice dekliškega zavoda na Cetinju. Te dni so na Cetinju proslavili 25letnico prosvetnega delovanja ravnateljice cetinjskega dekliškega liceja Sofije Petrovne Mertvago. Cetinjski »Devojački Institut« se je po prizadevanju sedanjega kralja Nikole — tedaj še kneza — in pod pokroviteljstvom pok. ruske carice Marije Aleksandrovne otvoril leta 1869. Leta 1888. je bila kot voditeljica na zavod pozvana Rusinja Sofija Petrovna Mertvago, ki je zavodu posvetila vse svoje moči in si pridobila velikih zaslug na polju ženske izobrazbe med Srbi sploh, saj so se na tem zavodu vzgajale in izobraževale Srbinje iz vseh srbskih krajev od Timoka do Adrije. Pod njenim vodstvom zavod še danes izvrstno prospera ter uživa tudi v inozemstvu najboljši glas, tako da se učinke s tega zavoda sprejemajo na univerze v Rusiji, Avstro — Ogrski, Srbiji in dr. Vrla Rusinja pa svojega prosvetnega dela ni omejila samo na zavod, marveč je mnogo delovala in še deluje tudi izven njega. Tako se je po njenem prizadevanju leta 1901. osnovala na Cetinju »Radniška škola«, ki jo vzdržuje italijanska kraljica in je neke vrste ženska obrtna šola v otroškem zavetišču, za katero je prevzela skrb ruska velika kneginja Milica Nikolajevna, je poskrbljeno za varstvo in vzgojo ubožne dece itd. Gdč. Mertvago gre torej odlično mesto v srbski in posebe črnogorski prosvetni zgodovini. Rodila se je S. P. Mertvago leta 1851. v Kazanu na Volgi kot hčerka odlične družine. Šole je dovršila v Petrogradu in leta 1883. postala načelnica ženske gimnazije v Rjazanu, odkoder je bila koncem leta 1887. poklicana na čelo cetinjskega dekliškega zavoda.

— Število šoloobveznih otrok v Pragi. Čeških otrok je: na ljudskih in meščanskih šolah 20.813, v adnicah 306, zasebnih šolah 749, srednjih šolah 1856, zaradi boleznih zadržanih 28, domač pouk ima 17 in izven Prage obiskuje šolo 252, skupaj

24.021 šoloobveznih čeških otrok. Nemških otrok je: na ljudskih in meščanskih šolah 1666, v adnicah 284, zasebnih šolah 1784, srednjih šolah 853, zaradi boleznih zadržanih 2, domač pouk ima 19, izven Prage hodi v šolo 39, skupaj 4514 šoloobveznih nemških otrok. Vseh šoloobveznih otrok je v Pragi 28.635, ki se po narodnosti dele v 83,54% čeških in 16,46% nemških.

— Srbi proti bolgarskim in rumunskim šolam. Poročajo, da je srbska vlada v rumunskih in bolgarskih šolah v novoosvojenem ozemlju prepovedala pouk, ne odgovarja popolnoma dejstvu. Pouk je ustavljen iz istih vzrokov kot po vsej Srbiji. Ta odredba mora za novoosvojeno ozemlje veljati tembolj, ker stoji pod vojaško upravo.

— Visoka šola za socialno in komunalno upravo. Kako temeljito namerava Nemčija reformirati študije upravnih uradnikov, je razvidno iz tega, da že ustanavlja visoke šole in fakultete za vzgajanje komunalnega uradništva za občine in socialnega uradništva za privatna podjetja. Tak zgled nam nudi »Visoka šola za komunalno upravo v Kolinu o. R.«, ki je nameščena v poslopju Trgovske šole in ki izkazuje že po komaj dveletnem svojem obstanku lepe uspehe. Poleg abiturientov sprejemajo na to visoko šolo tudi inženirje in juriste kot slušatelje. Visoki zavod se deli v dve fakulteti: ena je za komunalne, druga za socialne uradnike. V obeh se poučuje: nacionalna ekonomija, negovanje blaginje, javno pravo, posebno komunalno, upravno in ustavno pravo, finančna veda, računstvo in socialno zavarovanje. Poslednje imenovana disciplina je za socialne uradnike razširjena v glavni predmet, isto tehnološka predavanja. Zeleti bi bilo — piše »Stalna delegacija avstrijskih inženirjev« — da bi se taka predavanja tudi v naši državi uvedla, in to zlasti na tehniških visokih šolah, da bi se dala na ta način mlademu inženirju na tehniški prilika, da se razvije v dobrega upravnega tehnika z globokim pogledom v komunalne zadeve.

— Na Španskem in pri nas. Španska vlada je izdala odlok, da je dovoljen vsem ženam obisk vseh vseučilišč pod enakimi pogoji, kakor za moške in da inajo pravico do izvrševanja vsakega poklica, do katerega so si pridobile pravico z vseučiliškim diplomatom. Pri nas pa dela vlada še vedno zapreke ženskemu študiju, čeprav mislimo, da smo najmanj 100 klafter pred Špansko.

— V Zedinjenih državah je 128.000 učiteljev in 219.000 učiteljic, torej skupno učnih oseb 347.000. Poučujejo 12 milijonov otrok. Med temi je dosti mladih ljudi, ki niso hodili na učiteljska, marveč praktično učijo po šolah in potem napravljajo izpite za učitelje. Učiteljski pa je 170. — Stroški za vzdrževanje teh šol znašajo na leto 123.000.000 dolarjev.

Raznoterosti.

× **Deset zapovedi za matere.** Avstrijska zveza za materinsko varstvo je izdala deset zapovedi za matere: 1. Hrani svojega otroka sama; materinsko mleko je najboljša hrana in varuje otroka pred črevesnimi boleznimi; tri četrtine otrok, ki umrje v prvem letu starosti, je bilo izrejenih s steklenico. — 2. Kadar dojiš, jej, kar ti diši in ne jenaj z dojenjem, če nastopi mesečno čiščenje. — 3. Čez dan ne doji otroka nič več kakor štirikrat, ponoči le enkrat; kadar otroka odstavljaš ga doji vsak teden enkrat na dan mani, zato mu pa daj eno steklenico mleka. — 4. Ako ne utegneš dojeti, ker moraš iti na delo, tedaj ga doji vsaj trikrat na dan, vmes pa mu dajaj steklenico. Dvojno mleko prav nič ne škoduje in je še vedno boljše kakor le steklenica. Ako misliš, da si bolna in da ne moreš dojeti, vprašaj takoj zdravnika, če res ne moreš dojeti. — 5. Ako hraniš otroka s kravjim mlekom, tedaj ga pripravljaj po zdravnikovem navodilu; čim starejši postaja otrok, tem več mleka potrebuje in tem manj vode. — 6. Tudi steklenico dajaj otroku le po štirikrat na dan, ponoči pa le po enkrat. Mleko naj vre tri minute; preden ga pije otrok, segrej mleko. Ako otrok ne izpije, ostanek zlij proč ali izpij sama, nikdar pa ne smeš ostanke še enkrat ponuditi otroku. Dobro izkuhaj vsakokrat steklenico in cucelj. — 7. Koplji otroka vsak dan, a ne v pretopli vodi in pazi na to, da mu ne pride voda v usta, ušesa, oči. — 8.

Ne izbriši otroku nikdar ust, da ne dobi oteklina; ne zavijaj otroka pretrdo in v pretoplo oblačilce, dostikrat pa pelji otroka na zrak. — 9. Nikar ne veruj, da nastanejo različne, otroške bolezni, kakor mrzlica, dobrci, bljuvanje in griža zaradi tega, ker dobiva otrok zobe. Vprašaj takoj zdravnika. — 10. Preveč nikar ne nosi otroka, tudi zibati ga ni potreba; ne sili ga, da bi hodil ali sedel, dokler nima sam veselja do tega.

* **Kako živi Japonci.** V »Uraniji« na Dunaju je predaval te dni japonski žurnalista Shuba Shiba o Japoncu od njegovega rojstva pa do groba. Ko se otrok rodi, ga zavijejo v rdečo, toplo odejo in mu dajo prvo hrano iz cukrene vode in škrobove moke. Šele tretji dan ga začne dojeti mati. Japonka, ki svojih otrok sama ne doji, se smatra v čislani družbi za slabo mater. Šele 21. dan po rojstvu otroka nese mati dete v najbližjo cerkev, kjer dobi otrok ime. Deklice dobijo imena cvetic, dečki imena raznih junakov. Rojstne dneve proslavljajo Japonci le v mladosti. 3. marca se priredijo slavnosti za dekleta, 5. maja za dečke. Ob tej priliki dobijo otroci darove, in sicer deklice majhne punčke, dečki pa vojake. V četrtem letu pride japonski otrok v otroški vrtec, v sedmem pa v šolo. Razlike poučevanja med nami in Japonci ni mnogo, le veronauka se Japonci ne uče. Namesto tega je učni predmet nauk o etiki človeka. Doma ponovi otrok starišem, kar je v šoli slišal. Šele potem se sme igrati. Ko dečki izvršijo ljudsko šolo, gredo v srednjo šolo deklice pa v višjo dekliško šolo. Dečki se učijo dvobojevati se, deklice pa šivati in kuhati. Preden gredo mladeniči na vseučilišče, morajo napraviti poseben kurz. Izkušnja za sprejem na vseučilišče je jako težka. Tudi za dekleta na japonskem so kolegija, vendar je japonska študentka do danes še redek pojav. Ko študent napravi doktorat, mu poišče njegova rodovina nevesto. Poroka se vrši brez cerkvenih ceremonij v stanovanju mladega moža. Bor, bambus in češpljevo drevo zastopajo priče in reprezentirajo simbole potrpežljivosti, energije in molčanja. Zelva je pri svatbi simbol sreče. Japonska gospa ne dela mnogo obiskov. Ona le v spremstvu svojega moža obiskuje gledališča, koncerte, variete in podobne zabave. V modernih gledališčih nastopajo že ženske, v gledališčih starega japonskega tipa igrajo ženske vloge moški. Kinematografi so našli na japonskem mnogo simpatij. Neozelenjeni možje hodijo po čajarnah, kjer se zabavajo z gejšami. Po smrti odpeljejo vsakega Japonca v krematorij, kjer ga sežgo. V vsakem mestu in v vsaki vasi imajo krematorij.

* **Kinematograf je zdravju škodljiv.** Ameriški očesni zdravnik dr. Gould je v glasilu ameriškega medicinskega društva priobčil svoje bogate izkušnje o vplivu kinematografskih predstav na zdravje gledajočega občinstva. Ob dolgem gledanju svetlopisov se mnogokrat pojavijo znaki bolezni, ki se najlaže primerjajo z migreno v njenih mnogoličnih nastopih. Navadno se pojavi čut velike utrujenosti možganov in zlasti oči, pomanjkanje teka in večkrat celo bruhanje in nespanec — vobče torej znaki, ki nastopijo ob vsakem prenapenjanju oči. Zanimivo je, da imajo osebe, ki nosijo očala, v kinematografu občutek, kakor bi ne imele pravih očal. Seveda je pa to le prevara in posledica nepetpetja oči. Morda bodo kdaj prišla v rabo posebna očala za kinematografske predstave; s tem bi se morda vsaj deloma dale preprečiti slabe posledice dolgega gledanja svetlopisov. Pravi vzrok teh boleznih pojavov je po mnenju dr. Goulda trajno menjanje stalne točke oči, migljanje podob in mnogokrat nezadostna razsvetljava.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 479. Kranjsko.
V šolskem okraju Kranj se razpišeta stalni učni mesti:
1. Učitelja na štirirazredni ljudski šoli v Kranju; vpoštevale se bojo le prošnje moških prosilcev.
2. Učitelja ali pa učiteljice na trirazredni ljudski šoli v Cerkljah.
Redno opremljene prošnje je vložiti predpisanim službenim potom pri podpisnem c. kr. okr. šolskem svetu v Kranju do 25. marca 1913.
Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državnizdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.
C. kr. okrajni šolski svet v Kranju, dne 12. februarja 1913.